

Innst. O. nr. 47.

(1998-99)

Innstilling fra kommunalkomiteen om lov om endringer i lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) m.m.

Ot.prp. nr. 20 (1998-99).

Til Odelstinget.

1. INNLEDNING

1.1 Sammendrag

Kommunal- og regionaldepartementet viser til at lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner trådte i kraft 1. januar 1993.

I løpet av den tiden kommuneloven har virket, er det kommet fram at noen bestemmelser har fått en uheldig utforming, noe har blitt uteglemt og noe har ikke virket etter intensjonen. I Ot.prp. nr. 58 (1995-96) ble det derfor lagt fram forslag til en del justeringer i kommuneloven, for å rette opp visse enkeltregler og gjøre loven mer presis. Endringene ble vedtatt 10. januar 1997 og satt i kraft fra 1. mars 1997. I forbindelse med stortingsbehandlingen, ba Kommunalkomiteen i Innst. O. nr. 8 (1996-97) om at enkelte spørsmål ble vurdert nærmere med sikte på senere lovendringer. Disse spørsmålene tas opp i den foreliggende proposisjonen.

I tillegg inneholder proposisjonen en mer grunnleggende gjennomgang og vurdering av kommunelovens bestemmelser om parlamentarisk styreform i kommuner og fylkeskommuner.

De forslagene som tas opp i proposisjonen har vært på høring i to skilte prosesser. Høringsnotat med gjennomgang og forslag til en rekke endringer i parlamentarismereglene ble sendt på høring 29. september 1997 med frist for å avgi uttalelse 2. januar 1998.

Forslagene til endringer av bestemmelser i kommuneloven om likestilling i folkevalgte organer, permisjon for folkevalgte og taushetsplikt for folkevalgte ble sendt på høring 22. januar 1998 med høringsfrist 4. mai 1998. Spørsmålene som ble behandlet i departementets høringsnotat er en direkte oppfølging av komitémerknadene i Innst. O. nr. 8 (1998-99).

Innledningsvis i proposisjonen kommenterer departementet kommunalkomiteens merknader i Innst. O. nr. 8 (1998-99) vedrørende godtgjøring til folkevalgte som på grunn av skolegang, studier eller mili-

tærtjeneste oppholder seg hjemmefra i perioder. Departementet har fulgt opp komiteens merknad ved et brev til kommunene av oktober 1997, samtidig som en revidert utgave av rundskriv H-1/96 ble sendt ut. Departementet har her presisert at folkevalgte som fremmer krav om refusjon av reiseutgifter i tilknytning til sine tillitsverv i hjemmkommunen, ikke kan nektes refusjon med den begrunnelse at det dreier seg om lange reiseavstander og/eller høye reisekostnader.

2. TAUSHETSPLIKT FOR FOLKEVALGTE - OMTALE AV FORSLAG SOM HAR VÆRT VURDERT, MEN SOM IKKE FREMMES

2.1 Sammendrag

I høringsnotatet av januar 1998 var det foreslått å gi enkelte særregler om taushetsplikt for medlemmer av folkevalgte organer - koplet mot kommunelovens regler om møteoffentlighet.

Kommuneloven har ingen særregler om taushetsplikt. Regler om taushetsplikt finnes imidlertid i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f, som også kommer til anvendelse i forhold til folkevalgte.

Det er også nær sammenheng mellom reglene om åpne eller lukkede møter og reglene om taushetsplikt. Flere av hjemlene for å lukke et møte i medhold av kommuneloven § 31 korresponderer langt på vei med reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven, men dette er ikke nærmere drøftet i forarbeidene til kommuneloven.

Departementets grunnholdning er at det ikke bør innføres adgang til å ilegge taushetsplikt i større utstrekning enn nødvendig i kommunesektoren. Hensynet til en opplysende saksfremstilling som grunnlag for en velinformert debatt må veie tungt i et levende lokaldemokrati. Det betyr at departementet ikke ser det som aktuelt å ha regler om automatisk taushetsplikt ved lukkede møter, slik flere kommuner ønsker.

Departementet peker på at spørsmålet om det skal være adgang til å pålegge folkevalgte taushetsplikt ved instruks, er en prinsipielt viktig og vanskelig problemstilling. Taushetsplikt for folkevalgte har en annen karakter enn taushetsplikt for tjenestemenn. For det første fører forpliktelser og lojalitet overfor partiet og partigruppen blant de folkevalgte til at de har et større behov for meningsutveksling og informasjon seg i mellom. For det andre er den folkevalgte valgt av kommunens innbyggere. Det betyr som et utgangspunkt at den folkevalgte bør kunne informere velgerne om det som har allmenn interesse. For det tredje behandler de folkevalgte ofte saker med prinsipielle avveininger av politisk karakter. Sakene har av den grunn ofte stor offentlig interesse. For det fjerde kan det virke betenkelig at et flertall i folkevalgte organer skal kunne binde et politisk mindretall ved taushetsplikt.

Departementet viser til at det er straffbart å bryte en instruks som pålegger taushetsplikt, jf. straffeloven § 121. Dette tilsier at det er behov for klare regler dersom det velges en lovfesting av instruksbestemt taushetsplikt. Et forhold som forsterker dette enda mer er at reglene på dette området i stor utstrekning vil bli praktisert av ikke-jurister. Departementets forslag i høringsrunden hadde den svakhet det ikke klart nok anga når det ville foreligge adgang til å ilegge taushetsplikt ved instruks, dvs. ut over forvaltningslovens regler. Dette kunne medføre at nye regler kunne bli vanskelig å forutberegne for de folkevalgte. Dette forholdet ble også pekt på av et par kommuner. Uklare regler kan også føre til at reglene blir feiltolket eller misbrukt, slik at kommunikasjon med utenforstående blir mer begrenset enn departementet hadde tenkt. Det er videre prinsipielt svært betenkelig å knytte straffrettslige reaksjoner til regler som ikke bygger på helt klare kriterier og avveininger.

Departementet er i proposisjonen kommet til en annen konklusjon enn i høringsutkastet og fremmer etter en samlet vurdering ikke forslag til nye og utvidede regler om taushetsplikt. Forvaltningslovens regler vil ivareta det reelle behov for å bevare taushet av hensyn til personalsaker, personvern og tungtveiende private interesser. Forvaltningslovens regler om taushetsplikt er innarbeidet. Juridisk teori og praksis har trukket opp grenser for hvor langt taushetsplikten går.

Når det gjelder «tungtveiende offentlige interesser» har ikke forvaltningsloven regler som fører til taushetsplikt. Det er likevel slik at forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 2 i noen saker indirekte også vil komme til anvendelse for å beskytte offentlige interesser. Dette fordi kommunen blir pålagt taushetsplikt overfor den private part, som kan være avtalepart/medkontrahent i en sak som berører tungtveiende offentlig interesse. Det vil imidlertid også være situasjoner hvor det ikke finnes regler om taushetsplikt. Ved beskyttelse av offentlige kontrollbehov eller ved rent

privatrettslige interesser kan det være et legitimt behov for regler om taushetsplikt. På den annen side er det i forholdet til såkalte «offentlige interesser» at behovet for samfunnsdebatt og det å kunne konferere med utenforstående kanskje er størst.

Departementet er kommet til at spørsmålet om eventuell utvidelse av lovregler om taushetsplikt for å beskytte tungtveiende offentlige interesser m.v. bør vurderes i en større sammenheng, f.eks. i tilknytning til en generell gjennomgang av forvaltningsloven. Forholdet til de folkevalgtes rett til å ytre seg, bl.a. på grunnlag av internasjonale konvensjoner, koplet mot en straffebestemmelse, er også forhold som da må vurderes nærmere.

En alternativ løsning som også bør vurderes ved en senere gjennomgang av problematikken omkring taushetsplikt og lukkede møter, er om kommuneloven bør ha en egen lovbestemmelse som sier at folkevalgte organer ikke kan pålegge sine medlemmer taushetsplikt ved instruks (med mindre dette har hjemmel i lov).

Høringsrunden har avdekket mye usikkerhet rundt forståelsen av gjeldende rett. Departementet vil derfor ta initiativ til å utarbeide nytt veiledningsmateriale rettet mot folkevalgte i kommuner og fylkeskommuner.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Sylvia Brustad, Odd Eriksen, Aud Gaundal, Leif Lund og Signe Øye, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen og Lodve Solholm, fra Kristelig Folkeparti, Olaf Gjedrem og Ivar Østberg, fra Høyre, Sverre J. Hoddevik og Erna Solberg, fra Senterpartiet, Bjørg Bruset og fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, har merket seg at høringsrunden har avdekket mye usikkerhet med hensyn til hvilke regler som gjelder vedrørende taushetsplikt for folkevalgte i kommuner og fylkeskommuner. Komiteen mener derfor at det er nødvendig at departementet snarest mulig utarbeider nytt lettfattat veiledningsmateriale rettet mot de folkevalgte i kommunene og fylkeskommunene.

Komiteen er enig i at det ikke skal gis adgang til å ilegge taushetsplikt i større utstrekning enn det som er nødvendig i kommuner og fylkeskommuner. For å få til en fornyelse av lokaldemokratiet er det viktig med åpenhet. Komiteen frykter for at en lovfesting av nye og utvidede regler om taushetsplikt vil kunne føre til mindre åpenhet. Det kan gi innbyggerne mindre innsyn i mange saker som kan være av interesse, og dermed være med på å minske interessen for lokaldemokratiet, istedenfor å øke den, slik målet må være.

Komiteen mener at dagens forvaltningslov ivaretar behovet for å bevare taushet av hensyn til personalsaker, personvern og tungtveiende private interesser, men at forvaltningsloven mangler regler om «tungtveiende offentlige interesser».

Komiteen er enig i at en eventuell utvidelse av lovregler om taushetsplikt for å beskytte tungtveiende offentlige interesser m.v. må vurderes i en større sammenheng. Komiteen er også enig med departementet i at en passende anledning kan være ved en generell gjennomgang av forvaltningsloven.

En ny gjennomgang av lovverket bør også drøfte og gjennomgå problematikken omkring taushetsplikt og lukkede møter og om kommuneloven bør ha en egen lovbestemmelse som sier at folkevalgte organ ikke kan pålegge sine medlemmer taushetsplikt ved instruks, dersom dette ikke har hjemmel i lov.

Komiteen støtter departementet i at det ikke fremmes forslag til nye og utvidede regler om taushetsplikt nå.

3. ENDRINGER I LIKESTILLINGSREGLENE FOR SAMMENSETNING AV FOLKEVALGTE ORGANER

3.1 Sammendrag

Likestilling i kommunale og fylkeskommunale nemnder ble tidligere regulert av likestillingsloven. Kommuneloven regulerte første gang spørsmålet om kjønnsrepresentasjon i kommunale/fylkeskommunale nemnder ved valg av medlemmer til disse nemndene etter kommunestyre- og fylkestingsvalget i 1995. I månedene etter kommunestyre- og fylkestingsvalget kom det svært mange henvendelser til departementet om forståelsen av likestillingsreglene i kommuneloven.

En del av disse omhandlet lovligheten av ulike løsninger som ofte ikke kunne sies å være direkte i strid med regelverket, men som måtte sies å være i strid med formålet med bestemmelsene. Departementet bestemte bl.a. på denne bakgrunn at det før lokalvalget i 1999 ville evaluere om kommunelovens regelverk på dette området fungerer i tråd med bestemmelsenes formål.

Reglene som skal sikre gjennomføringen av prinsippet om kjønnsmessig balanse i offentlige utvalg framgår av kommuneloven §§ 36-38. Valg av kommunale/fylkeskommunale nemnder kan enten skje som forholdsvalg eller som flertallsvalg.

Mange kommuner og fylkeskommuner har etablert et system hvor kommunestyret eller fylkestinget deles i komiteer som forbereder saker for endelig behandling for kommunestyret eller fylkestinget. For slike komiteer gjelder ikke kommunelovens regler, og komiteene omfattes dermed heller ikke av bestemmelsene om kjønnsbalanse.

Dette gjelder imidlertid bare så lenge disse komiteene kun forbereder/innstiller overfor kommunestyret eller fylkestinget. Dersom komiteene gis vedtakskompetanse eller annen myndighet til å gripe inn i saksgangen, vil de måtte anses å være et organ etter kommuneloven § 10. Dette gjelder også dersom reglementet forutsetter at det kan legges slik myndighet til komiteene, uavhengig av om slik myndighet faktisk er lagt til komiteene. Reglene om kjønnsbalanse i kommuneloven (og kommuneloven for øvrig) kommer da til anvendelse.

I proposisjonen drøftes forholdet til likestillingsloven (lov av 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene). Likestillingsloven § 21 første ledd inneholder også regler om representasjon av begge kjønn i offentlige utvalg m.v. Bestemmelsens fjerde ledd fastslår imidlertid at det er reglene i kommuneloven som gjelder for utvalg m.v. valgt av folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner. For øvrige utvalg gjelder likestillingsloven.

Departementet har mottatt forespørslser om henvisningen i likestillingsloven § 21 fjerde ledd til bestemmelsene i kommuneloven, innebærer at det ved valg av medlemmer til organer som statlige nemnder i kommuner eller fylker (f.eks. ligningsnemnda og fylkeslandbruksstyret), og medlemmer til ikke offentlige organer (f.eks. forstandskapet i sparebankene) ikke gjelder noen regler om kjønnsrepresentasjon. Dette fordi kommuneloven kun gjelder ved valg av kommunale/fylkeskommunale folkevalgte utvalg m.v.

På bakgrunn av høringsrunden og vurdering av lovavdelingen i Justisdepartementet, konkluderes det med i proposisjonen at både ved valg av medlemmer til statlige nemnder på kommunalt/fylkeskommunalt plan og ved valg/oppnevning av medlemmer til ikke offentlige utvalg hvor det pga. hensynet til samfunnsmessig kontroll e.l. er særskilt bestemt at det offentlige skal oppnevne representanter til utvalget, skal i utgangspunktet reglene om kjønnsrepresentasjon (og de øvrige reglene om personvalg) i kommuneloven anvendes analogisk.

Synspunktene i høringsrunden på departementets forslag i høringsnotatet har vært sprikende. Fra kommunehold er det særlig kommet negative merknader til forslag om endringer som etter deres mening vil gjøre det vanskeligere å praktisere såkalt gjennomgående representasjon. Departementet har i proposisjonen redegjort nærmere for regelendringen og også gitt praktiske anvisninger på hvordan en kan gjennomføre hovedintensjonen med gjennomgående representasjon samtidig som regelen om kjønnsrepresentasjon opprettholdes og styrkes.

Departementet fremmer følgende forslag til endringer av reglene om likestilling:

- Strengere kriterier for å fravike hovedregelen om minst 40 pst. representasjon av begge kjønn. Etter

forslaget skal denne bare kunne fravikes når vedkommende organ må velges blant kommunestyret eller fylkestinget med grunnlag i lov. Forslag i samsvar med høringsnotatet (§§ 36 nr. 2 og 38 nr. 2).

- Reglene om kjønnsrepresentasjon skal også komme til anvendelse ved suppleringsvalg i valgperioden. Forslaget er noe justert i forhold til høringsnotatet etter innspill fra flere høringsinstanser. Det endelige lovforslaget innebærer at det skal tas hensyn til den totale kjønnsbalansen i utvalget ved opprykk eller nyvalg. Departementet foreslår dermed en regel om at dersom et kjønn er representert med mindre enn 40 pst. i utvalget, skal det velges nytt medlem av det underrepresenterte kjønn (§ 16 nr. 2, nr. 3 og nr. 5).
- Innføring av begrensninger i adgangen til å stille listeforslag ved valg av formannskap/fylkesutvalg og øvrige utvalg, slik at de partier/grupperinger som er representert i det velgende organ bare kan levere ett listeforslag hver. Dette er i samsvar med høringsnotatet. Departementet finner imidlertid grunnlag for en ytterligere presisering på bakgrunn av merknader i høringsrunden om mulighet til omgåelse av bestemmelsen. Tilføyelsen innebærer et forbud mot at kandidater fra et parti eller en gruppering kan føres opp på andre lister enn det partiet eller gruppen vedkommende tilhører, eller på en fellesliste som utgår fra flere partier/grupperinger (§ 36 nr. 1 og nr. 3).
- Endring av saksbehandlingsreglene som vil innebære at det ikke blir adgang til å fravike kommunelovens regler om kjønnsrepresentasjon ved valg til noe kommunalt eller fylkeskommunalt organ (med unntak av kommunestyret og fylkestinget som styres av valglovens regler). Forslaget ble fremmet i høringsnotatet, men etter høringsrunden har departementet foretatt en lovteknisk omlegging av § 29 for å gjøre innholdet i denne lettere tilgjengelig og dermed mer brukervennlig (§ 29).

Når det gjelder spørsmål om kjønnsrepresentasjon ved valg til kommunestyre og fylkesting, skal dette vurderes av det såkalte Valglovutvalget som ble nedsatt ved kgl. res. av 3. oktober 1997. Utvalget skal etter mandatet avgi sin innstilling til nye valgeregler m.v. innen utgangen av år 2000.

3.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er enig i at kommunelovens regler om kjønnsrepresentasjon skal gå foran eventuelle vedtak om gjennomgående representasjon. Det vil bety at noen partier kan måtte gå utover de valgte kommunestyre-

og fylkestingsrepresentantene for å oppfylle 40 pst.-regelen ved valg til utvalg og komiteer.

Flertallet mener at reglene kun skal kunne fravikes i de tilfeller hvor det er bestemt i lov at medlemmene i organet som velges må være medlemmer av kommunestyret/fylkestinget. Et slikt unntak vil i praksis bare gjelde ved valg til formannskap og fylkesutvalg, men også her bør partiene bestrebe seg på å få til en jevn kjønnsfordeling.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at dersom kommunestyret/fylkestinget organiserer seg etter en komitémodell, vil ikke kravet om 40 pst. representasjon gjelde i komiteene. Et klart krav til et slikt unntak er at disse komiteene ikke har fullmakt til å treffe vedtak, men er organer som driver med forberedelse og saksbehandling for kommunestyret.

Dette flertallet mener likevel at en alltid må bestrebe seg på å oppnå en så jevn kjønnsbalanse som mulig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil presisere at avrundingsreglene må anvendes slik at de ivaretar den gruppen som er underrepresentert.

Flertallet er enig i at kommunelovens regler om kjønnsrepresentasjon også skal gjelde ved valg av medlemmer til statlige nemnder på kommunalt/fylkeskommunalt plan, og ved oppnevning av medlemmer til ikke offentlige organer.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, støtter Regjeringen i at bestemmelsene om kjønnsrepresentasjon også skal gjelde for valg av styre til kommunale foretak.

Dette flertallet viser til Valglovutvalget som ble nedsatt i 1997 og som skal gjennomgå valgloven i en bredere sammenheng og avgi sin innstilling til nye valgeregler m.v. innen utgangen av år 2000. Dette flertallet mener det er riktig å avvente Valglovutvalgets innstilling før nye store endringer fattes.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, er enig med departementets forslag til endringer av §§ 36 og 38.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil understreke ønske-

ligheten av at begge kjønn er bredt representert i lokalpolitiske organer.

Disse medlemmer vil peke på at lovendringene som Regjeringen foreslår vil gjøre konstitueringen av kommunale utvalg langt vanskeligere.

Det er en fare for at lovendringene vil øke presset på kvinnene som engasjerer seg i lokalpolitikken ved at disse må påta ta seg flere verv for å tilfredsstille unødvendig rigide likestillingsbestemmelser i kommuneloven. Dette kan føre til at færre kvinner ønsker å delta i lokalpolitikken.

Disse medlemmer vil påpeke at mer rigide likestillingsbestemmelser vil gjøre det langt vanskeligere å gjennomføre gjennomgående representasjon og slik redusere kommunenes muligheter til selvbestemmelse. Det er skuffende at regjeringspartiene, Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, som til stadighet uttaler ønske om å bedre det lokale selvstyre, støtter forslag som bidrar til den motsatte utvikling.

Forslaget om økt detaljstyring innebærer en sveket mulighet til å etterleve velgernes valg.

Disse medlemmer er uenig i at bestemmelsene om kjønnsrepresentasjon også skal gjelde ved valg av medlemmer til statlige nemnder på kommunalt/fylkeskommunalt nivå og ved valg av medlemmer til ikke offentlige organer. Ifølge Den Norske Advokatforening kan det reises tvil om bestemmelsene i kommuneloven skal påvirkes av valg til denne type utvalg.

Disse medlemmer finner det urimelig at kjønnsmessig ubalanse i en grupperings fraksjon skal påvirke andre grupperingers valg av representanters valg av medlemmer til utvalg.

Disse medlemmer vil stemme imot departementets forslag til endringer av likestillingsbestemmelsene.

Disse medlemmer vil også fremme forslag om å oppheve kommunelovens § 37 nr. 3, se kap. 6.1.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil påpeke at de foreslåtte endringene ikke vil medføre vesentlig innskrenkning i organisasjonsfriheten eller det kommunale selvstyret. Disse medlemmer mener det er viktig å legge til rette for at begge kjønn skal ha god mulighet til å bli representert i lokalpolitiske fora. Regjeringens forslag vil være et godt bidrag for å bedre representativiteten i lokale folkevalgte organ, og dermed styrke lokaldemokratiet. Videre kan disse medlemmer heller ikke se at Regjeringens forslag vil redusere muligheten til å etterleve velgernes valg. Velgerne bestemmer hvem som skal sitte i kommunestyre eller fylkesting. Hvilken organisasjonsform som velges avgjøres av de valgte representantene, ikke velgerne. Forslaget fra Regjeringen medfører ikke endringer i dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det hverken blir mer demokrati, bedre styring eller større likestilling ved en ytterligere tilstramming i reglene om kjønnsrepresentasjon, og vil derfor avvise samtlige forslag til endringer i §§ 16, 29 og 36. Disse medlemmer finner heller ikke grunn til å stemme for unntaksreglene idet disse medlemmer ikke vil endre hovedreglene.

Disse medlemmer konstaterer at det hevdes at det er et viktig demokratisk aspekt at personer av ulikt kjønn deltar i lokalpolitikken. Disse medlemmer vil hevde at det mest demokratiske må være at det er opp til partiene selv å nominere kandidater, og opp til velgerne i valg å avgjøre kjønnsrepresentasjonen. I demokratiets navn er det full frihet til f.eks å stille rene mannslistor og rene kvinnelister. Dette kan i prinsippet bety at et kommunestyre, inkl. varamedlemmer, kan komme til å bestå utelukkende av kvinner, hvis det er det velgerne ønsker. De foreslåtte regler er dermed teoretisk ikke praktikable.

Disse medlemmer vil for øvrig påpeke at proposisjonen inneholder krav til kjønnsrepresentasjon som i realiteten betyr at kravet til kjønnsrepresentasjon vil veie tyngre enn kravet til politisk representasjon i de folkevalgte organer og oppnevnte utvalg, komiteer, styrer og råd.

Disse medlemmer vil sterkt understreke at kjønnsrepresentasjonskravet intet har med likestilling å gjøre. Kvoteringsregler er i realiteten en demokrati-forkvakling. Likestilling i den politiske lokalforvaltning i egentlig forstand må bety at enhver, uavhengig av kjønn, har de samme muligheter til å stille til valg. Krav om kjønnsrepresentasjon betyr i all enkelhet prinsipielt at dyktighet og egnethet for et verv må vike for kjønn.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti støtter ikke forslaget til endring av § 36 nr. 1 hva gjelder forbud mot at representanter for en partigruppe skal kunne være representert på andre gruppers liste. Dette medlem støtter regelen om at hver partigruppe kun kan stille én liste, men mener at det bør være rom for å føre opp også representanter fra andre partier på en slik liste. Dette vil gi en partigruppe som inngår et valgteknisk samarbeid med en annen partigruppe mulighet til å være representert f.eks på varaplass på den andre partigruppens liste, samtidig som gruppa kan stille egen liste. Videre vil det gi mindre partigrupper muligheten til, innenfor et bredere valgteknisk samarbeid, f.eks å bli representert på mer enn én samarbeidende partigruppens varaliste.

Dette medlem viser til forslag under kap. 6.1 vedrørende § 36 nr. 1.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at det framgår av lovproposisjonen at når

det gjelder valg til interkommunale styrever og representantskap etter kommuneloven § 27, tolkes kommuneloven § 38 nr. 2 slik at reglene bare gjelder for det valg den enkelte kommune foretar. Disse medlemmer mener at selv om det er likestillingsloven og ikke kommuneloven som gjelder ved oppnevning av representantskap er det en stor fare for at det blir en ensidig kjønnsrepresentasjon i vedkommende styre eller representantskap fordi den enkelte kommune bare skal oppnevne et begrenset antall representanter hver. Disse medlemmer mener at å unnta interkommunale selskaper fra kravet om kjønnsmessig balanse, samtidig med at kravet overfor andre råd og utvalg valgt innen kommunen og ved valg til statlige nemnder og råd på kommunalt nivå styrkes, rimer lite.

Disse medlemmer mener at interkommunalt samarbeid vil øke i årene som kommer. Å unnta disse selskapene fra kravet om minst 40 pst. representasjon fra hvert kjønn vil være lite tilfredsstillende i et likestillingsperspektiv.

Disse medlemmer er ikke enig i at interkommunale selskaper skal unntas fra kravet om 40 pst. representasjon og ber Regjeringen komme tilbake til saken i egnet form.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet støtter departementet i at interkommunale styrever etter kommunelovens § 27 skal kunne unngå kravet om 40 pst. kjønnsrepresentasjon fordi sammensetningen av styret vil være et resultat av valg i flere kommuner. Videre er det her tale om en egen selskapsform der bestemmelsene i loven i stor grad er preget av det som gjelder i alminnelig selskapslovgivning. Hverken kommuneloven eller saksbehandlingsreglene vil gjelde for interkommunale selskaper opprettet i medhold av lov om interkommunale selskaper. I spørsmål om kjønnsmessig balansert representasjon vil det være likestillingsloven som gjelder.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter subsidiært departementets syn vedrørende sammensetningen av styrever i interkommunale selskaper etter kommunelovens § 27.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er kjent med at i mange kommuner/fylker som praktiserer et system med gjennomgående representasjon, har flere folkevalgte blitt påført en svært stor arbeidsbelastning ved at de deltar i mange råd og utvalg. Flertallet mener at ordningen med gjennomgående representasjon kan ha sine positive sider, men flertallet vil likevel peke på at ordningen også kan og bør praktiseres i en moderat form. Dermed vil noen

av de folkevalgte unngå å bli overbelastet, samtidig som andre samfunnsengasjerte mennesker kan få slippe til som medlemmer av råd og utvalg.

Flertallet minner om at partier som ønsker det kan føre opp kandidater som ikke sitter i kommunestyret på sine listeforslag, selv om et flertall har vedtatt et system med gjennomgående representasjon.

4. ENDRINGER I PERMISJONSREGLENE FOR FOLKEVALGTE

4.1 Sammendrag

I proposisjonen gjennomgår departementet gjeldende rett og høringsprosessen i forhold til lovendring vedrørende lokale folkevalgtes rett til permisjon fra arbeid for å utføre verv på hel- eller deltid. Departementets forslag til permisjonsregler for folkevalgte ble godt mottatt i høringsrunden. Flere høringsinstanser pekte på at regler som ga hel- eller deltidspolitikere krav på permisjon fra arbeid var meget viktig for rekrutteringen til denne type verv.

På denne bakgrunn fremmer departementet forslag om at folkevalgte i kommuner og fylkeskommuner gis rett til permisjon inntil 4 år for å ivareta heltids eller deltids verv. Forslaget i proposisjonen gir de folkevalgte noe bedre rettigheter enn det høringsnotatet la opp til, ved at retten til permisjon vil gjelde uansett omfang på deltidsverv (§ 40).

4.2 Komiteens merknader

Komiteen støtter departementets forslag.

Komiteen vil bemerke at forslagene må tolkes som minstestandarder, slik at f.eks. hovedavtalenes regler fortsatt gjelder der disse gir bedre rettigheter.

5. ENDRINGER I REGLENE OM PARLAMENTARISK STYREFORM

5.1 Sammendrag

Bakgrunnen for at departementet fant behov for en gjennomgang av mer grunnleggende karakter av reglene om parlamentarisk styreform i kommuneloven, var en erkjennelse av at kommuneloven hittil neppe har fanget opp alle særegne spørsmål som oppstår ved innføring av parlamentarisk styreform i kommuner og fylkeskommuner. Oslo kommune hadde også påpekt dette overfor departementet og ved flere anledninger tatt opp spørsmål om forståelse og anvendelse av regelverket i kommuneloven.

I arbeidet med parlamentarismereglene har departementet hatt en klar intensjon om at disse reglene i prinsippet skal passe i enhver kommune og fylkeskommune. Det har derfor vært viktig å ha et perspektiv ut over Oslo kommune. Da de praktiske erfaringene med bruk av parlamentarisk styreform hittil bare finnes i Oslo, fant departementet det likevel naturlig å invitere representanter fra denne kommunen til et

samarbeid om videreutvikling av regelverket. En arbeidsgruppe bestående av representanter fra administrasjonen i Oslo kommune (bystyrets sekretariat og to av byrådsavdelingene) og medarbeidere i departementet utformet grunnlaget for høringsnotatet.

I proposisjonen foretas en samlet gjennomgang av regelverket i tilknytning til kommunal parlamentarisme. Vedtakelsen av kommuneloven innebar at det for første gang ble gitt regler av permanent karakter om denne alternative styringsformen for kommunesektoren. Departementet har derfor valgt å gi en relativt utførlig framstilling både av gjeldende rett og de vurderinger som lå til grunn for departementets forslag til lovendringer i høringsnotat av september 1997, og som i overveide grad følges disse forslagene opp i proposisjonen.

Departementet mottok i alt 68 svar i høringsrunden. I stor grad har høringsinstansene meddelt tilfredshet med at reglene gjennomgås samlet. De enkelte lovforslagene har i stor grad fått høringsinstansenes støtte.

På bakgrunn av den overveiende positive responsen i høringsrunden, har departementet i all hovedsak lagt forslagene i høringsnotatet til grunn for lovforslagene i proposisjonen. På et par punkter er det foretatt lovtekniske endringer, men uten at dette har betydning for realiteten. Departementet har også fulgt opp et par av de konkrete merknadene fra høringsrunden og fremmer forslag til lovendring i tråd med disse. Endelig har departementet av eget tiltak tatt med en presisering av rådets rett og plikt til å fremme innstilling til kommunestyret eller fylkestinget i økonomisaker. Det fremmes også forslag til en teknisk justering av opplæringsloven.

I proposisjonen er det gitt en omtale av forslag til særregler for å innpasse kommunalt eller fylkeskommunalt foretak i parlamentarisk styreform, jf. Ot.prp. nr. 53 (1997-98) Om lov om interkommunale selskaper og lov om endringer i kommuneloven m.m. (kommunalt og fylkeskommunalt foretak). Lovforslagene tilknyttet foretak ved parlamentarisme bygger på hovedprinsippene som ble lagt til grunn i høringsnotatet, men er utarbeidet i etterkant i påvente av regjeringens behandling av proposisjonen om foretak. Departementet har ikke sendt disse lovforslagene på høring da dette ble ansett unødvendig på grunn av reglens innhold. Det er også ønskelig å få lovreglene tilknyttet foretak behandlet i Stortinget samtidig med øvrige endringer i reglene om parlamentarisk styreform.

Etter høringsrunden har departementet også innarbeidet et forslag til endret formulering i straffeloven § 79 femte ledd, slik at adgangen til å delegere begjæring om offentlig påtale på vegne av kommuner eller fylkeskommuner, følger systemet i kommuneloven. Denne endringen er foretatt på grunnlag av synspunkter som er fremkommet i høringsrunden.

Etter dette foreslås følgende endringer i kommuneloven vedrørende parlamentarisk styreform:

- Regel om prosedyren ved gjeninnføring av tradisjonell styringsmodell i tråd med innføring av parlamentarisme, men likevel slik at det bare kreves vanlig flertall av kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer (§ 18).
- Nye regler for valg, avstemning og saksbehandling ved valg av råd. Lovforslag i tråd med innholdet i høringsnotatet, men med visse lovtekniske justeringer (§ 19 nr. 3-nr. 6).
- Forslag om at kommunestyret og fylkestinget kan gi rådet adgang til å opprette særskilte styre for enkelte deler av virksomheten i kommunen eller fylkeskommunen. Styre etter denne modellen vil ligge i linjen mellom rådet og daglig leder av den enkelte virksomhet, institusjon e.l. (ny § 20 nr. 3).
- Adgang for kommunestyret til å gi kommunerådet myndighet som fast utvalg for plansaker etter plan- og bygningsloven. Rådets møter skal i utgangspunktet holdes for åpne dører når rådet opptrer som planutvalg (plan- og bygningsloven § 9-1).
- Klargjøring av retten for rådets leder til å delta i alle møter i folkevalgte organer, med unntak av kontrollutvalget (som nå) og kommunestyrets eller fylkestingets egne organer når disse behandler saker om organisering av egen eller kommunestyrets/fylkestingets virksomhet. Ordførers møte rett foreslås ikke å omfatte møtene i rådet. Disse forslagene er i tråd med høringsnotatet, men møteretten for rådets leder er nærmere avgrenset i samsvar med Oslo kommunes høringsuttalelse (§§ 9-4 og 20 nr. 5).
- Forslag om særskilte valgbarhetsregler for ansatte i rådets sekretariat med myndighet delegert fra rådet. Personer med slik tilknytning til rådet vil etter forslaget ikke være valgbar til kommunestyret, fylkestinget eller organer som nevnt i kommuneloven § 14 nr. 1. Det endelige lovforslaget er utformet i samsvar med forslag fra Oslo kommune, noe som innebærer at en mindre krets vil bli utelukket fra valg enn det forslaget i høringsnotatet ville ha medført (§ 14 nr. 1 bokstav b og valgloven § 13).
- Presisering av rådets kompetanse til å opprette og nedlegge stillinger (§ 24 nr. 1).
- Presisering av rådets kompetanse til å avgjøre innstilling til vedtak om økonomiplan og årsbudsjett. Forslaget er ikke tatt med i høringsnotatet, men innebærer ingen endring i forhold til forståelsen av gjeldende rett (§§ 44 og 45).
- Særskilte regler om foretak ved parlamentarisk styreform. Den prinsipielt sett viktigste regelen er forslaget om at kommunestyret eller fylkestinget kan gi rådet adgang til å oppnevne medlemmer til styret for foretak, slik at rådet får styringsansvaret

i forhold til slike organer. Etter forslaget må likevel kommunestyret eller fylkestinget selv treffe vedtak om selve opprettelsen av foretak og fastsette vedtektene. Forslagene innebærer tillegg til Ot.prp. nr. 53 (1997-98) og berører følgende paragrafer i kommuneloven: § 62 (ny nr. 2), § 68 nr. 8 og § 70.

- Endrede delegasjonsregler i straffeloven § 79 femte ledd.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen mener det er viktig å gi kommunene og fylkeskommunene størst mulig frihet til å organisere seg slik de selv ønsker. Komiteen mener også det er svært viktig, og vil være med på å fornye lokaldemokratiet, dersom det legges til rette for at fylkeskommunene og kommunene kan organisere seg mer etter eget ønske. Komiteen mener at det spesielt i fylkeskommunene, men også i de større kommunene, kan være behov for i større grad å synliggjøre hvem som utgjør det ansvarlige flertall og hvem som er i opposisjon. Innføring av en parlamentarisk styringsform vil kunne medvirke til dette.

Komiteen vil understreke viktigheten av prinsippet om åpenhet i forvaltningen.

Komiteen vil vise til departementets brev av 16. februar 1999, som svar på spørsmål fra Erna Solberg om regelverket for møtevirksomhet i parlamentarisk styrte kommuner:

«Departementet har lagt til grunn at komiteer som utgår fra kommunestyret eller fylkestinget og som *kun* har en rolle som saksforberedende/innstillende organ til kommunestyret/fylkestinget, ikke er et organ som nevnt i kommunelovens § 10, men at bruk av slike komiteer er en *arbeidsform* for kommunestyre/fylkestinget. Slike komiteer vil dermed utføre sine oppgaver på grunnlag av et reglement etter § 39 - fastsatt av kommunestyret eller fylkestinget selv. Departementet vurderer det imidlertid slik at dersom komiteen har eller kan få beslutningsmyndighet på grunnlag av delegering fra kommunestyret/fylkestinget, er komiteen å anse som et fast utvalg - og er dermed undergitt kommunelovens saksbehandlingsregler m.v.»

Komiteen vil påpeke likheten mellom det saksforberedende arbeidet som utføres av faste utvalg i kommuner med parlamentarisk styre og komitéarbeidet i Stortinget. På samme måte som Stortinget selv fastsetter sin forretningsorden må kommuner med parlamentariske styre innrømmes den samme rett innenfor de rammer kommuneloven setter.

Komiteen forstår lovverket slik at det er arbeidets karakter som må være førende for om utvalgsmøter skal være åpene for offentligheten. Er arbeidet av forberedende art, er dette å betrakte som møte i henhold til § 39 i kommuneloven og møtet kan derfor være lukket for offentligheten. Er arbeidet av beslutende karakter, er møtet å betrakte som møte i henhold til § 10, og skal være åpent for offentligheten.

Komiteen mener dette medfører at de kommuner som har et parlamentarisk styresett må organisere møteavviklingen i faste utvalg, slik at det er klart hvilke saker som er av saksforberedende art, og hvilke saker som det skal fattes beslutninger i.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre, ønsker å fornye lokaldemokratiet og mener det er viktig å gi kommunene og fylkeskommunene størst mulig frihet til å organisere seg slik de selv ønsker. Flertallet er ikke enig med Regjeringen i at det skal kreves 2/3 flertall ved innføring av en parlamentarisk styringsform og vanlig flertall for å gå tilbake til en formannskapsmodell. Flertallet mener at å skifte styringsform er en vesentlig endring, og mener det er viktig at beslutning om dette må vedtas to ganger. Flertallet mener at begge endringene er av vesentlig art, og derfor skal ha det samme flertall.

Flertallet viser til brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden av 22. februar 1999 som svar på spørsmål om et eventuelt vedtak i Stortinget om innføring av parlamentarisk styreform i kommunene ved simpelt flertall, vil kunne gjelde for innføring av slik styreform i valgperioden 1999-2003. Fra departementets brev siteres:

«En lovbestemmelse får virkning fra tidspunktet for ikrafttreddelsen av bestemmelsen. Forslag om parlamentarisk styringsform må etter kommuneloven være fremmet og votert over i kommunestyret/fylkestinget i inneværende valgperiode innen utgangen av 1998, jf kommuneloven § 18 nr. 1. Beslutningen om parlamentarisk styre må så være fattet og iverksatt innen det andre året i den kommende valgperioden tar til, jf kommuneloven § 18 nr. 2. Dette vil si at beslutningen må være fattet og iverksatt innen 31. desember 2000. Dersom en slik lovendring blir satt i kraft slik at parlamentarisk styringsform kan vedtas og iverksettes innen utgangen av år 2000, vil den kunne gjelde for valgperioden 1999-2003.

Jeg tar sikte på å iverksette lovendringene fra 1. juli i år - forutsatt at Stortinget behandler proposisjonen nå i vårsesjonen.»

Flertallet mener at vanlig flertall er tilstrekkelig for å gå over til en parlamentarisk styringsform, og det samme må gjelde dersom det vedtas å gå tilbake til en formannskapsmodell.

I dag er Oslo kommune den eneste kommunen som styres etter en parlamentarisk styringsform. Flertallet er kjent med at det er mange fylkeskommuner og større bykommuner som vurderer å gå over til en parlamentarisk styringsform fra neste valgperiode. Flertallet mener dette kan være med på å fornye lokaldemokratiet og ønsker å legge minst mulige hindringer i veien for en slik organisering. Dersom det kreves 2/3 flertall, vil en del av disse kommunene ikke gis mulighet, fordi et mindretall vil kunne stoppe en slik omgjøring.

Flertallet mener at det ikke kan være riktig at 1/3 av representantene i kommunen/fylkeskommunen skal kunne stoppe en endring av organisasjonsformen som et flertall ønsker. Flertallet er ikke kjent med at kommuneloven på noe annet punkt krevet 2/3 flertall ved avstemming.

Flertallet viser også til at ved behandlingen av kommuneloven i 1992 ga Stortinget tilslutning til Regjeringens forslag om at kommunen i størst mulig grad har frihet til å organisere seg politisk og administrativt som de selv ønsker. Flertallet vil følge opp dette og ikke gjøre det unødig vanskelig for kommunene/fylkeskommunene å organisere slik de selv ønsker.

Flertallet viser til forslag under kap. 6.3.1.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter Regjeringens forslag om endringer i prosedyrebestemmelsene for innføring og endring av kommunens styringsmodell.

I dag er det bare Oslo kommune som styres etter en parlamentarisk styremodell. Dette innebærer at erfaringene med denne styringsformen er begrenset. Disse medlemmer mener den manglende erfaringsbakgrunnen medfører behov for bred enighet om å innføre parlamentarisk styringsform. Krav om 2/3 flertall vil sikre en slik bred enighet.

Disse medlemmer vil påpeke at endringene som er foreslått i prosedyren for gjeninnføring av tradisjonell styreform sikrer at de kommuner som innfører parlamentarisme får erfaring over en så lang periode at de vil kunne danne seg en oppfatning av om denne styringsmodellen bør føres videre eller ikke.

Disse medlemmer mener det vil være mindre omfattende å gå tilbake til en kjent styringsform enn å innføre en ny styringsmodell. Det vil derfor være tilstrekkelig med vanlig flertall for gjeninnføring av formannskapsmodellen.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil signalisere en positiv holdning til at flere kommuner og fylkeskommuner innfører parlamentarisk styreform.

Dette medlem kan ikke støtte forslaget om at det i parlamentarisk styrte kommuner skal være mulighet for å legge oppgavene til det faste utvalg for plansaker til kommunerådet.

Dette medlem viser til Innst. O. nr. 135 (1992-93) om tilpassing av særlovgivningen til ny kommunelov, der en samlet komité uttaler:

«Komiteen mener at tungtveiende hensyn tilsier at det bør være et fast utvalg for plansaker, slik at ttrinns folkevalgt behandling av plansaker sikres. Komiteen mener det ut fra saksområdets art er særlig viktig at de berørte interesser blir avveid mot de sam-

funnsmessige interesser i en grundig politisk prosess.»

Dette medlem vil vise til at det faste utvalg for plansaker er tillagt store fullmakter i saker som ofte er prinsipielt viktig. Dette gjelder f.eks:

- Behandling, evt. avvisning, av reguleringsplan fram til vedtak i kommunestyret.
- Mindre vesentlig endring av reguleringsplan, som endelig vedtas av utvalget.
- Bebyggelsesplaner, som endelig vedtas av utvalget.
- Utvalget kan vedta midlertidig bygge- og deleforbud.
- Utvalget er dispensasjonsmyndighet for en rekke av plan- og bygningslovens bestemmelser, bl.a. dispensasjon fra arealdelen av kommuneplanen, reguleringsplan og bebyggelsesplan.

På bakgrunn av den omfattende kompetanse som er lagt til planutvalget, finner dette medlem det uheldig å legge disse oppgavene til et ikke-representativt organ som kommunerådet. Dette medlem finner at hensynet til lokaldemokratiet er best ivaretatt ved at slike saker behandles i et organ sammensatt ut fra kommunestyrets sammensetning.

Når det gjelder «bygningssaker» minner dette medlem om at det her allerede er utstrakte muligheter til å delegere vedtaksfullmakt til administrasjonen.

Dette medlem vil videre peke på at klager på vedtak fattet i det faste utvalg for plansaker etter plan- og bygningsloven, behandles av Fylkesmannen uten forutgående behandling i annet organ i kommunen. I slike klagesaker er det primært forholdet til lovgivningen som prøves, mens Fylkesmannen normalt er meget varsom med å vurdere kommunens skjønnsutøvelse. Også for å sikre behandling av slike saker i et representativt sammensatt organ mener dette medlem det vil være riktig at en også i kommuner med parlamentarisk styreform beholder det faste utvalg for plansaker som obligatorisk utvalg.

6. MERKNADER TIL DE ENKELTE BESTEMMELSENE I LOVUTKASTET

6.1 Merknader til endringer i likestillingsreglene m.m.

6.1.1 Sammendrag

Til § 16 generelt

Lovendringene skal sikre at prinsippet om kjønnsmessig representasjon ikke blir undergravet ved utskiftninger av medlemmer i valgperioden. I tilfeller hvor begge kjønn er representert med minst 40 pst. av medlemmene i organet, skal de nye bestemmelsene så langt det er mulig opprettholde minst 40 pst. representasjon av begge kjønn i hele perioden. Dersom ikke begge kjønn etter det ordinære valget er representert

med minst 40 pst. i organet, vil de nye reglene så langt det er mulig sørge for en bedre kjønnsmessig balanse, dersom det er et medlem av det overrepresenterte kjønn som trer ut av organet.

Til § 16 nr. 2 nytt tredje punktum

Regelen innebærer at når medlemmer av formannskapet eller fylkesutvalget blir skiftet ut, skal det nye medlemmet komme fra det underrepresenterte kjønn, dersom ikke begge kjønn vil være representert med minst 40 pst. av medlemmene etter utskiftningen. Følgende eksempel kan illustrere bestemmelsen: Det er ni medlemmer i formannskapet: Tre kvinner og seks menn. En mannlig representant får varig forfall, og et varamedlem må derfor rykke inn i formannskapet. Det følger av øvrige bestemmelser i § 16 nr. 2 at varamedlemmer skal tre inn i den nummerorden de er valgt. Dersom første varamedlem er en mann, skal han i utgangspunktet ta sete i formannskapet. Formannskapet vil i så fall bestå av en tredjedel kvinner og to tredjedeler menn. Dette vil ikke oppfylle kravene til kjønnsrepresentasjon som følger av § 16 nr. 2 nytt tredje punktum. I et slikt tilfelle må en gå nedover på listen over varamedlemmer inntil en kommer til en kvinne. Denne kvinnen vil som en følge av den nye bestemmelsen, rykke inn i formannskapet. Etter utskiftningen vil formannskapet bestå av 4 kvinner og 5 menn.

Til § 16 nr. 3 nytt tredje punktum

Bestemmelsen kommer til anvendelse for andre folkevalgte organer enn kommunestyre og fylkesting, formannskap og fylkesutvalg. Når det gjelder det materielle innholdet i regelen, tilsvarer den § 16 nr. 2 tredje punktum, og det henvises derfor til denne.

Til endring av § 16 nr. 5 tredje punktum

Denne bestemmelsen innebærer at reglene om kjønnsrepresentasjon også skal gjelde for valg av varamedlemmer.

Til § 29

Bestemmelsen er omredigert og brukket opp i nummer, for å bringe den i samsvar med lovens øvrige bestemmelser.

Nr. 1 er den samme bestemmelsen som tidligere har stått i § 29 første punktum.

Nr. 2 første punktum tilsvarer tredje punktum slik denne er foreslått endret i Ot.prp. nr. 53 (1997-98) og innebærer ingen realitetsendring i forhold til gjeldende kommunelov. Annet punktum er ny. Lovendringen innebærer at det ikke vil være adgang til å gjøre unntak fra reglene om kjønnsrepresentasjon, selv om man kan gjøre vedtak om at saksbehandlingsreglene i kapittel 6 for øvrig ikke skal gjelde. Bestemmelsen skal imidlertid ikke tolkes slik at den gjør utfyllende greie for hvilke regler det ikke kan gjøres unntak fra.

Nr. 3 første punktum tilsvarer den bestemmelsen som i Ot.prp. nr. 53 (1997-98) er foreslått tatt inn i § 29 annet punktum. Annet punktum er ny. Det presiseres her at selv om bestemmelsene i kapittel 6 for øvrig ikke gjelder for foretak, så kommer likevel bestemmelsene om likestilling i §§ 36-38 til anvendelse ved valg til foretakets styre. Det framgår i spesialmotive til § 29 i Ot.prp. nr. 53 at § 35 nr. 4 om retten til å kreve forholdsvalg, er ment å gjelde også ved valg av foretaksstyre. Selv om det ikke foreslås å nevne denne bestemmelsen spesielt i § 29, må den antas å være av en slik karakter at den er ufravikelig, både ved valg av foretaksstyre og ved valg av andre kommunale/fylkeskommunale organer.

Nr. 4 tilsvarer den bestemmelsen som i Ot.prp. nr. 53 (1997-98) er foreslått tatt inn i § 29 første setning in fine.

Til endring av § 36 nr. 1

Det er kun de enkelte partier/grupperinger som har rett til å stille liste. Det enkelte medlem av organet har ingen slik rett.

Bestemmelsen innebærer at dersom det fremsettes to ulike listeforslag som begge inneholder kandidater fra det samme partiet eller den samme grupperingen, kan bare ett av dem godkjennes. Det er da opp til partiet eller grupperingen å bestemme hvilket forslag som skal anses som partiets eller grupperingens listeforslag.

Dersom det oppstår uenighet internt i partiet/grupperingen om hvilke personer som skal stå på listen, vil det være det alternativet som får størst oppslutning i partiet/gruppen som vil bli partiets/grupperingens (offisielle) listeforslag. I utgangspunktet har alle representanter som er valgt inn i kommunestyret/fylkestinget for en liste, rett til å få delta i avgjørelsen om hvordan partiets listeforslag skal se ut ved valg av utvalg m.v. Personer som har meldt seg ut av partiet, eventuelt er blitt ekskludert fra partiet, i tiden etter nominasjonen, vil likevel ikke ha rett til å få delta i denne prosessen. Medlemmer av organet som ikke lenger representerer et parti eller en gruppering, vil i forhold til disse reglene måtte anses som en ny gruppering (eventuelt flere grupperinger), og kan derfor stille sitt eget listeforslag.

Til endring av § 36 nr. 2

Lovendringen medfører at det bare er adgang til å gjøre unntak fra reglene om kjønnsrepresentasjon når det er bestemt i lov at organets medlemmer skal velges blant medlemmene av kommunestyre eller fylkesting.

Bestemmelsen gjelder forholdsvalg. Det er ikke adgang for kommunestyret/fylkestinget til å gjennomføre gjennomgående representasjon, hvis kravet om minst 40 pst. representasjon av hvert kjønn på listeforslagene dermed ikke kan oppfylles.

Til endring av § 36 nr. 3

Bestemmelsen innebærer at ved felleslister må listeforslaget være underskrevet av minst en representant fra hvert av partiene, eventuelt hver av grupperingene, som står bak listeforslaget.

§ 36 nr. 4 foreslås opphevet da bestemmelsen etter det foreliggende lovforslag, ikke lenger vil ha noen funksjon.

Til endring av § 38 nr. 2

Lovendringen medfører at det bare er adgang til å gjøre unntak fra reglene om kjønnsrepresentasjon når det er bestemt i lov at organets medlemmer skal velges blant medlemmene av kommunestyre eller fylkesting.

Bestemmelsen gjelder flertallsvalg. Det er ikke adgang for kommunestyret/fylkestinget til å gjennomføre gjennomgående representasjon, hvis kravet om minst 40 pst. representasjon av hvert kjønn i organet som skal velges, dermed ikke kan oppfylles.

6.1.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til sine merknader under kap. 3.2.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, støtter Regjeringens lovforslag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre støtter ikke Regjeringens lovforslag.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Kommuneloven § 37 nr. 3 oppheves.

Nr. 4 blir nytt nr. 3.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti støtter Regjeringens lovforslag med unntak av § 36 nr. 1.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«§ 36 nr.1 skal lyde:

Valg foregår på grunnlag av på forhånd innleverte lister med forslag til kandidater. Partier eller partigrupper som er representert i det velgende organ, kan bare levere ett listeforslag hver. Listen kan inneholde inntil dobbelt så mange forskjellige navn som det skal velges medlemmer. Kandidater fra et parti eller en partigruppe som stiller eget listeforslag eller leverer felles listeforslag sammen med andre partier eller partigrupper, kan føres opp på andre listeforslag. Dette gjelder likevel bare dersom listeforslaget til det parti

eller den partigruppe vedkommende kandidat tilhører, oppfyller kravene til likestilling i kommuneloven.»

6.2 Merknader til endringer i reglene om permisjon for folkevalgte*6.2.1 Sammendrag**Til endringen av § 40 nr. 1*

Lovendringen tar sikte på å bedre folkevalgtes arbeidsvilkår gjennom rett til permisjon for lokalpolitikere som har verv som innebærer kontormessig plassering i kommunen i kortere eller lengre tid i løpet av uken. Det er ikke gitt nærmere definisjon av begrepet «deltid», men sett i sammenheng med retten til fri fra arbeid for å delta i møter, legger departementet til grunn at retten etter annet punktum i praksis utløses når den folkevalgte skal ha kontor plass i kommunen minst en dag pr. uke.

Retten til permisjon begrenses til valgperioden, dvs. fire år. Folkevalgte som trer inn i slike funksjoner i løpet av valgperioden, vil ha rett til permisjon for resten av perioden. Dette har sammenheng med plikten til å stille til valg. Dersom en folkevalgt som tidligere har hatt permisjon har vært fraværende fra politisk virksomhet en eller flere perioder, vil retten til permisjon oppstå på nytt når vedkommende eventuelt blir valgt på nytt.

Endringene i § 40 nr. 1 annet ledd påvirker ikke muligheten til å inngå frikjøpsordninger etter avtale mellom kommunen og den folkevalgtes arbeidsgiver. Den folkevalgte har imidlertid en rett til permisjon som vil gå foran eventuelle ønsker om andre ordninger fra arbeidsgivers side.

Når det gjelder hvilke arbeidsoppgaver en skal ha etter endt permisjon, vil alminnelige arbeidsrettslige regler gjelde. Reglene i kommuneloven fastsetter ikke noe særskilt om slike forhold.

6.2.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til merknader under kap. 4.2 og støtter Regjeringens lovforslag.

6.3 Merknader til endringer i reglene om parlamentarisk styreform*6.3.1 Sammendrag**Til endring av § 9 nr. 4*

Lovendringen innebærer en lovmessig klargjøring av at ordfører og fylkesordfører ikke har rett til å delta i møter i kommuneråd eller fylkeråd. Dette antas å samsvare med grunnprinsippene ved parlamentarisk styreform.

Til endringen av § 14 nr. 1 bokstav b)

Siste punktum innebærer en særregel om valgbarhet i kommuner og fylkeskommuner med parlamenta-

risk styreform. Tolkning av begrepet «rådets sekretariat» vil tilligge kommunestyret eller fylkestinget som skal foreta valg til de organene som er nevnt i § 14 nr. 1 første ledd. Ved valg til kommuneråd eller fylkesråd vil retten til å foreslå medlemmer etter forslaget til endring av § 19 her, tilligge det eller de partier som ønsker å danne råd. Etter valgloven § 26 første ledd skal valgstyret i kommunen (og fylkesvalgstyret i fylkeskommunen) godkjenne valglister og undersøke om kandidatene oppfyller de lovbestemte vilkår. Det er imidlertid en forutsetning at samme tolkning legges til grunn i alle de nevnte organer.

Hvilke personer i rådets sekretariat som kan utøve delegert myndighet, vil fremgå av interne instruksjer og reglementer. Slik myndighetstildeling bør skje skriftlig for å sikre notoritet ved bruk av valgbarhetsreglene.

Til endringen av § 18 nr. 3

Bestemmelsen sikrer at det nyvalgte kommunestyret eller fylkestinget treffer det endelige vedtaket om eventuelt å gå tilbake til formannskapsmodellen. Prosedyrereglene vil etter dette være like både ved innføring av parlamentarisk styreform og ved gjeninnføring av tradisjonell styreform, med unntak av kravet til flertall blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer. Det vil fortsatt være tilstrekkelig med vanlig flertall ved gjeninnføring av formannskapsmodellen.

Til endringer av § 19

Lovforslaget innebærer at regelverket tilknyttet valg, avstemning og saksbehandling for øvrig ved skifte av råd gjøres mer utfyllende og tilpasses de særegne hensynene som ligger bak parlamentarisme i kommuner og fylkeskommuner.

I nr. 3 fastslås at valg av nytt råd må foretas i kommunestyrets eller fylkestingets konstituerende møte, jf. kommuneloven § 17 nr. 1. Dette gjelder når parlamentarisk styreform videreføres fra foregående valgperiode. Dersom parlamentarisk styreform skal innføres for første gang, vil reglene i § 18 komme til anvendelse.

Videre inneholder nr. 3 en bestemmelse om skifte av råd i valgperioden. Denne regelen må ses i sammenheng med nr. 5, der det fastslås at valg til nytt råd som hovedregel ikke skal foretas i samme møte som mistillitsforslag reises med mindre saken er forberedt og står på dagsorden til vedkommende møte i kommunestyret eller fylkestinget.

Siste punktum om rådets tiltredelse vil gjelde både ved skifte av råd og ved valg til råd første gang. Indirekte fastsetter også denne bestemmelsen at et sittende råd som skal fratre etter mistillitsvedtak/forslag eller av eget ønske, plikter å fortsette som «forretningsministerium» inntil nytt råd blir valgt.

Nr. 4 innebærer at forslagsstillerne har rådighet over rådets størrelse og sammensetning, herunder hvem som skal være rådets leder og nestleder. Det foretas avstemninger etter reglene i nr. 4. Disse reglene er ment å være uttømmende ved valg til kommuneråd og fylkesråd. Adgangen til å stemme blankt opprettholdes som ellers ved valg, jf. § 40 nr. 2 annet punktum.

Nr. 5 må ses i sammenheng med bestemmelsen i nr. 3 og § 34 nr. 1. Regelen innebærer at mistillitsforslag mot et råd som fremsettes i møtet uten at dette står på møtekartet, ikke kan realitetsbehandles med mindre to tredjedeler av de tilstedeværende stemmer for realitetsbehandling. Hovedregelen vil dermed være at votering over et mistillitsforslag skjer i neste møte i kommunestyret eller fylkestinget.

Nr. 6 innebærer at valget av medlemmer til rådet i realiteten foretas av rådet selv. Kommunestyret vil ikke å ha adgang til å velge en person som ikke er foreslått av rådet, men kan eventuelt stemme mot rådets forslag. Dersom lederen i rådet fratrer etter eget ønske eller etter mistillit, skal det formelt sett foretas nytt valg av hele rådet. Dette har sammenheng med lederens sentrale stilling. Rådets nestleder vil være stedfortreder for rådsleder, men rykker ikke automatisk opp dersom lederen går ut av rådet. Dette må i tilfelle bero på et valg. Retten til å fremme forslag til nytt råd tilligger partier/grupperinger etter nr. 4.

Til endringene i § 20

Nr. 4 gir hjemmel til å opprette en ny type styringsorganer i linjen under rådet. Bestemmelsen gir ikke rådet direkte kompetanse til å opprette slike styrever, da myndigheten vil bero på en fullmakt fra kommunestyret/fylkestinget. Styrene vil bli et alternativ til bruk av driftsstyret etter § 11, som fortsatt kan benyttes også i kommuner/fylkeskommuner med parlamentarisk styreform. Kollegiale organer etter § 20 nr. 4 antas imidlertid å være bedre tilpasset parlamentarisk styreform enn det § 11-styret vil være.

Etter annet punktum i nr. 4 vil det være anledning til å delegerer styret myndighet til blant annet å treffe enkeltvedtak. Det er da en forutsetning at vedkommende særlov ikke har spesielle delegasjonsregler som avviker fra kommunelovens system.

Rådet kan ved opprettelse og fastsetting av vedtekter for slike styringsorganer fastsette at saksbehandlingsreglene i kommuneloven kap. 6 ikke skal gjelde, jf. at organer etter § 20 nr. 4 ikke er nevnt i oppregningen i § 29 nr. 1 (etter ny ordlyd her). Likestillingsreglene vil imidlertid gjelde, jf. foreslått ordlyd i § 29 nr. 2. Kommuneloven kap. 7 om rettigheter og plikter for folkevalgte vil komme til anvendelse. Dette inkluderer også innsynsrett etter § 40 nr. 5. Retten til innsyn i dokumenter i den virksomheten som styret skal lede, vil følge direkte av overordningsforholdet.

Reglene i § 14 om valgbarhet kommer ikke til anvendelse i forhold til styrer etter § 20 nr. 4. Bestemmelsens neste siste punktum åpner også for at rådet kan omorganisere eller skifte medlemmer i styret - enkeltvis eller samlet. Tilsvarende er det tatt inn en adgang for det enkelte styremedlem til å fratre vervet etter eget ønske, dvs. uten spesiell behandling i styret e.l. Reglene i § 15 nr. 2 om fritak kommer dermed ikke til anvendelse. Heller ikke bestemmelsen i § 15 nr. 1 vil gjelde, jf. vanlig forståelse av kommuneloven om valg til folkevalgte organer som ikke går inn under opplistingen i § 14 nr. 1. Bestemmelsen i § 15 nr. 3 om suspensjon får ikke noen selvstendig betydning da rådets myndighet etter § 20 nr. 4 vil være mer vidtrekkelige.

Nr. 5 om møterett for rådet foreslås omredigert og tilpasset parlamentarisk styreform. Regler om møterett er i gjeldende lov inntatt i § 20 nr. 4. Det nye er at rådets leder vil ha rett til å delta i møter i alle folkevalgte organer, unntatt kontrollutvalget og kommunestyrets eller fylkestingets egne organer når disse behandler saker som angår organisering av intern virksomhet i organet og/eller kommunestyret/fylkestinget. Møteretten for det enkelte rådsmedlem med ledelsesansvar etter § 20 nr. 1 og nr. 3 presiseres i siste punktum, men innholdet i denne retten tilsvarende det som er fastsatt i nåværende § 20 nr. 4.

Til endringer i § 24 nr. 1

Tilføyelsen av kommuneråd og fylkesråd i opplistingen over hvilke organer som kan få myndighet til å opprette og nedlegge stillinger, innebærer bare en presisering i forhold til gjeldende rett.

Til endringene i §§ 44 og 45

Tilføyelsen om at rådet har innstillingsrett i økonomisaker innebærer bare en klargjøring i forhold til det som må antas å være gjeldende rett allerede. I § 44 nr. 4 er ordet «fjorten» erstattet med tallet 14.

Til forslag om ny § 62 nr. 2

Bestemmelsen gir kommunestyret eller fylkestinget adgang til å legge styring av kommunalt eller fylkeskommunalt foretak til rådet. Det vil likevel være kommunestyret eller fylkestinget som oppretter foretak og fastsetter vedtekter for slike organer. Kommunalt foretak er for øvrig nærmere omtalt i Ot.prp. nr. 53 (1997-98).

Til endringen av § 68 nr. 8

Tilføyelsen i siste punktum innebærer bare en nødvendig tilpasning av foretaksreglene til parlamentarisk styreform. Rådet trer i administrasjonssjefens sted i slike situasjoner.

Til endringen av § 70

Kommunestyret kan etter forslaget i siste punktum fastsette i vedtektene at rådet skal ha myndighet til å ansette daglig leder i foretaket (dersom det ikke anses ønskelig å følge hovedregelen om at styret gjør dette). Det vil være naturlig å legge denne typen myndighet til rådet når det er truffet vedtak etter § 62 nr. 2 om å legge foretaksstyret under rådet - forutsatt at ikke hovedregelen om ansettelse av foretaksstyret skal gjelde.

6.3.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til merknader under kap. 5.2.

Komiteen støtter Regjeringens lovforslag i proposisjonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter forslaget til endring av § 14 nr. 1 bokstav b, men viser også til Innst. O. nr. 9 (1998-99) som redegjør for disse medlemmers syn på ytterligere innsnevring av valgbarheten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre, fremmer følgende forslag:

«§ 18 nr. 1 andre punktum skal lyde:

Slikt vedtak må treffes med tilslutning av minst halvdel av kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil stemme imot flertallets forslag.

6.4 Endringer i andre lover

6.4.1 Sammendrag

Til endringen av straffeloven § 79 femte ledd

Lovendringene innebærer en klargjøring av at kompetanse til å begjære offentlig påtale kan legges til rådet i parlamentarisk styrte kommuner eller fylkeskommuner. Videre er det foretatt noen endringer med sikte på tilpasning av straffelovens delegasjonsregel til systemet etter kommuneloven. Adgangen til direkte delegasjon fra folkevalgt organ til leder av forvaltningsgren er fjernet. Dermed vil delegasjon til administrasjonen skje til administrasjonssjefen, slik kommuneloven og særlovgivningen ellers har som prinsipp. Lovgivningen regulerer ikke adgangen til videredelegasjon internt i administrasjonen. Begrepene fylkesrådmann, rådmann eller kontorsjef er erstattet med administrasjonssjefen. Dette innebærer ingen materiell endring, men er kun en språklig tilpasning til kommunelovens ordning.

Til endringen av valgloven § 13

Endringene tilsvare den særskilte valgbarhetsregelen etter kommuneloven § 14 nr. 1 (omtalt foran). Begrepet «rådets sekretariat» er ikke nærmere definert her. Det vil således tilligge valgstyret å vurdere dette i tilknytning til godkjenning av valglistene etter valgloven § 26. Se for øvrig merknadene til endringene av kommuneloven § 14 nr. 1.

Til endringen av plan- og bygningsloven § 9-1

Nytt tredje punktum innebærer at kommunestyret kan velge å legge planutvalgets funksjoner til rådet. Plan- og bygningslovens øvrige regler om planutvalgets funksjoner, møterett for barnerepresentant m.m. vil gjelde som ellers.

Regelen i fjerde punktum innebærer at rådet ikke kan lukke dørene med hjemmel i kommuneloven § 31 nr. 6 når det behandler saker i egenskap av planutvalg. Hjemmel for eventuell lukking må dermed finnes i en av de øvrige bestemmelsene i § 31 (nr. 3-5). Kommuneloven § 31 nr. 2 vil også komme til anvendelse.

Til endringene av opplæringsloven §§ 11-1 og 11-5

Henvisningen til styrer etter (foreslått) § 20 nr. 4 gir nødvendig fleksibilitet i forhold bruk av styringsorganer ved den enkelte skole. Dersom rådet benytter seg av sin adgang etter § 20-4 til å skifte ut medlemmer av styret (samarbeidsutvalget), vil styret ikke kunne betegnes som samarbeidsutvalg, da det er særskilte regler i opplæringsloven om sammensetning og valg til slike utvalg.

6.4.2 Komiteens merknader

Komiteen støtter Regjeringens forslag til endringer i andre lover.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknad under kap. 5.2 når det gjelder endringen av plan- og bygningsloven.

Forslag til endring av lov om interkommunale selskaper § 6

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til at mange av de oppgavene som det kan være naturlig å legge til interkommunale selskaper (IKS), i kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform naturlig vil ligge innenfor kommunerådets/fylkesrådets ansvarsområde. Dette medlem mener at det derfor bør være anledning for kommunestyret/fylkestinget å legge oppnevningen av kommunens/fylkeskommunens representanter i representantskapet i IKS'et til rådet.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«I lov om interkommunale selskaper gjelder følgende endring:

§ 6 nytt femte ledd skal lyde:

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv fastsette at rådet skal oppnevne representanter.»

7. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

7.1 Sammendrag

Forslagene innebærer endringer eller presiseringer i bestemmelser som har vist seg ikke å fungere helt etter hensikten eller som ikke er tilstrekkelig presise. Gjennomgangen av reglene om parlamentarisk styreform innebærer en klargjøring av de rettslige rammene for forholdet mellom kommunestyret eller fylkestinget og rådet.

Forslagene medfører ikke pålegg overfor kommunalforvaltningen om nye oppgaver.

Departementet kan ikke se at det er knyttet spesielle økonomiske eller administrative konsekvenser til lovendringsforslagene. Det er grunn til å tro at de nye reglene vil føre til forbedringer som vil lette praktiseringen av loven.

Forslaget om at arbeidstakere gis rett til permisjon fra sitt arbeid i 4 år for å utføre heltids eller deltids kommunalt/fylkeskommunalt verv, vil etter det departementet kan se ikke medføre økonomiske konsekvenser for offentlige eller private arbeidsgivere, siden dette dreier seg om ulønnet permisjon. Utvidet rett til permisjon vil innebære et visst administrativt merarbeid for arbeidsgivere i forbindelse med ansettelse av vikar, men omkostningene ved dette må antas å bli små da det vil være relativt få folkevalgte som arbeider hel- eller deltid i sine verv.

Forslagene innebærer heller ikke nevneverdige konsekvenser for arbeids- og ansvarsområdet til statlige organer. De vil imidlertid føre til at loven blir enklere å praktisere ved at tolkningstvil reduseres. På sikt vil dette bety færre muntlige og skriftlige henvendelser til departementet og fylkesmennene. Dette vil igjen bety at den del av de ressursene statlige myndigheter i dag må bruke til å besvare slike henvendelser, kan settes inn på å løse andre oppgaver.

Lovforslagene antas ikke å innebære negative konsekvenser for innbyggerne.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen tar dette til etterretning.

8. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Kommuneloven § 37 nr. 3 oppheves.

Nr. 4 blir nytt nr. 3.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 2*

§ 36 nr.1 skal lyde:

Valg foregår på grunnlag av på forhånd innleverte lister med forslag til kandidater. Partier eller partigrupper som er representert i det velgende organ, kan bare levere ett listeforslag hver. Listen kan inneholde inntil dobbelt så mange forskjellige navn som det skal velges medlemmer. Kandidater fra et parti eller en partigruppe som stiller eget listeforslag eller leverer felles listeforslag sammen med andre partier eller partigrupper, kan føres opp på andre listeforslag. Dette gjelder likevel bare dersom listeforslaget til det parti eller den partigruppe vedkommende kandidat tilhører, oppfylder kravene til likestilling i kommuneloven.

Forslag 3

I lov om interkommunale selskaper gjøres følgende endring:

§ 6 nytt femte ledd skal lyde:

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv fastsette at rådet skal oppnevne representanter.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) m.m.

I.

I lov av 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) gjøres følgende endringer:

§ 9 nr. 4 første punktum skal lyde:

Ordfører og fylkesordfører har møte- og talerett i alle andre kommunale eller fylkeskommunale organer unntatt kommune- og fylkesråd og organer under disse, men har bare stemmerett og forslagsrett hvis han eller hun er valgt medlem.

§ 14 nr. 1 bokstav b skal lyde:

Utelukket fra valg er fylkesmannen, assisterende fylkesmann, og den som i vedkommende kommune eller fylkeskommune er administrasjonssjef eller dennes stedfortreder, er sekretær for kommunestyret eller fylkestinget, er leder av forvaltningsgren, har ansvaret for regnskapsfunksjonen i kommunen eller fylkes-

kommunen, eller foretar revisjon for kommunen eller fylkeskommunen. I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform er ansatte i sekretariatet til rådet som har fått myndighet delegert fra rådet heller ikke valgbare.

§ 16 nr. 2 nytt tredje punktum skal lyde:

Viser det seg at denne fremgangsmåten fører til at et kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av medlemmene i formannskapet eller fylkesutvalget, skal varamedlem fra det underrepresenterte kjønn tre inn så langt det er mulig.

§ 16 nr. 3 nytt tredje punktum skal lyde:

Viser det seg at denne fremgangsmåten fører til at et kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av medlemmene i organet, skal det velges nytt medlem fra det underrepresenterte kjønn.

§ 16 nr. 5 tredje punktum skal lyde:

Viser det seg at denne fremgangsmåten fører til at et kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av varamedlemmene til organet eller gruppens varamedlemmer, skal det så langt det er mulig velges nytt varamedlem fra det underrepresenterte kjønn.

Nåværende § 16 nr. 5 tredje punktum blir nytt fjerde punktum.

§ 18 nr. 1 andre punktum skal lyde:

Slikt vedtak må treffes med tilslutning av minst halvdel av kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.

§ 18 nr. 3 skal lyde:

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv vedta å gå tilbake til ordinær styringsform etter reglene i denne paragraf. Slikt vedtak må treffes med tilslutning av minst halvdel av kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.

§ 19 nr. 3 - 6 skal lyde:

3. Ved videreføring av parlamentarisk styreform velger kommunestyret eller fylkestinget selv et råd i det konstituerende møtet etter et kommunestyre- eller fylkestingsvalg. Når kommunestyret eller fylkestinget selv har vedtatt at det sittende rådet skal fratres eller er blitt meddelt at rådet vil fratres, skal valg av nytt råd foretas senest i det neste møtet. Rådet tiltrer straks det er valgt.
4. Et forslag til råd skal inneholde det antall navn som ønskes i rådet og skal angi hvem som skal være rådets leder og nestleder. Det må enten stemmes for et av forslagene eller stemmes blankt. Det forslaget som får flest stemmer er valgt. Fore-

ligger det flere enn to forslag, må et forslag likevel ha tilslutning fra flertallet av de avgitte stemmene for å være valgt. Får ingen av forslagene slik tilslutning, skal det stemmes på nytt over de to forslagene som fikk flest stemmer. Det forslaget som ved denne avstemningen får flest stemmer er valgt.

5. Et forslag om at rådet skal fratre må fremsettes i møte. Forslaget skal behandles i neste møte med mindre to tredjedeler av de møtende krever umiddelbar avstemning. Meddelelse fra rådet om fratreden skal gis i møte.
6. Fratrer et medlem av rådet etter vedtak eller eget ønske, skal det velges et nytt medlem etter forslag fra rådet. Dersom lederen fratrer skal det velges nytt råd.

Nåværende § 19 nr. 5 blir ny nr. 7.

§ 20 nr. 4 og ny nr. 5 skal lyde:

4. Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi rådet myndighet til å opprette og oppnevne styrer for rådets ledelse for særskilte deler av den kommunale og fylkeskommunale virksomheten. Rådet fastsetter selv vedtektene for slike styrer og kan gi styret myndighet til å treffe vedtak i enkeltsaker eller typer av saker som ikke er av prinsipiell betydning. Et styre kan omorganiseres og nedlegges i valgperioden, og det kan foretas ny oppnevning av hele styret eller enkeltmedlemmer. Et medlem av et styre kan fratre vervet etter eget ønske.
5. Kommunerådets og fylkesrådets medlemmer skal delta i kommunestyrets eller fylkestingets møter. Rådets leder har rett til å delta i møter i andre kommunale eller fylkeskommunale organer, personlig eller ved ett av de øvrige medlemmene i rådet. Møteretten etter foregående punktum gjelder ikke for møter i kontrollutvalget eller møter i kommunestyrets eller fylkestingets egne organer når disse behandler saker om kommunestyrets, fylkestingets eller organets egen indre organisering. Har rådets medlemmer ledelsesansvar, gjelder møte- og taleretten det medlemmet av rådet som har vedkommende organs saker under sitt ansvarsområde, samt rådets leder.

§ 24 nr. 1 skal lyde:

Kommunestyret og fylkestinget kan tildele formannskapet eller fylkesutvalget, kommunerådet eller fylkesrådet, utvalg, styre eller administrasjonssjefen myndighet til å opprette og nedlegge stillinger og til å treffe avgjørelse i personalsaker.

§ 29 skal lyde:

1. Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder for kommunestyre, fylkesting, formannskap, fylkesutvalg,

faste utvalg, kommunedelsutvalg, kommuneråd og fylkesråd samt kommunale eller fylkeskommunale nemnder opprettet i medhold av andre lover.

2. Bestemmelsene gjelder også for andre folkevalgte organer, så langt kommunestyret, fylkestinget eller oppnevningsorganet ikke bestemmer noe annet. Det kan likevel ikke gjøres unntak fra §§ 36 til 38.
3. Bestemmelsene gjelder ikke for kommunale eller fylkeskommunale foretak jf kapittel 11. Bestemmelsene i §§ 36 til 38 kommer likevel til anvendelse.
4. Bestemmelsene gjelder ikke for virksomhet etablert i medhold av lov om interkommunale selskaper.

§ 36 nr. 1 skal lyde:

Valg foregår på grunnlag av på forhånd innleverte lister med forslag til kandidater. Partier eller grupperinger som er representert i det velgende organ, kan bare levere ett listeforslag hver. Listen kan inneholde inntil dobbelt så mange forskjellige navn som det skal velges medlemmer. Kandidater fra et parti eller en gruppering kan bare føres opp på partiets eller grupperingens listeforslag, eller på en felleliste som utgår fra flere partier eller grupperinger.

§ 36 nr. 2 skal lyde:

Skal det velges 4 medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være representert med minst 40 pst. blant de foreslåtte kandidater på den enkelte liste. Skal det velges 2 eller 3 medlemmer, skal begge kjønn være representert. Ved valg av folkevalgte organer som etter lov bare består av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal disse regler følges så langt det er mulig.

§ 36 nr. 3 skal lyde:

Listeforslaget skal være underskrevet av minst ett medlem av det parti eller den gruppering som framsetter forslaget. Den som underskriver må være medlem av det velgende organ. Foreslås kandidat som kan kreve seg fritatt fra valg, skal det være innhentet samtykke fra denne.

§ 36 nr. 4 oppheves.

§ 38 nr. 2 skal lyde:

Skal det velges 4 medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være representert med minst 40 pst. blant de som velges. Skal det velges 2 eller 3 medlemmer skal begge kjønn være representert. Viser det seg ved opptellingen etter nr. 1 at ett kjønn etter denne framgangsmåten vil få færre medlemmer enn det som følger av disse regler, rykker kandidater fra det underre-

presenterte kjønn opp i det omfang som er nødvendig for å oppnå slik balanse. Ved valg av folkevalgte organer som *etter lov* bare består av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal disse reglene følges så langt det er mulig.

§ 40 nr. 1 annet ledd skal lyde:

Arbeidstaker har krav på fri fra arbeid i det omfang dette er nødvendig på grunn av møteplikt i kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer. *Arbeidstaker har også rett til permisjon fra sitt arbeid i fire år eller for resten av valgperioden for å utføre heltids- eller deltids kommunalt eller fylkeskommunalt verv.*

§ 44 nr. 3 og 4 skal lyde:

3. Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv økonomiplanen og endringer av denne. Vedtaket treffes på grunnlag av innstilling fra formannskapet eller fylkesutvalget. *Ved parlamentarisk styreform, skal rådet avgi innstilling som nevnt.*
4. *Innstillingen til økonomiplan* skal legges ut til alminnelig ettersyn minst 14 dager før den behandles i kommunestyret eller fylkestinget.

§ 45 nr. 2 og 3 skal lyde:

2. Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv årsbudsjettet og vesentlige endringer i rammene for dette. Vedtak treffes på grunnlag av innstilling fra formannskapet eller fylkesutvalget. *Ved parlamentarisk styreform, skal rådet avgi innstilling som nevnt.*
3. *Innstillingen til årsbudsjett* skal legges ut til alminnelig ettersyn minst 14 dager før den behandles i kommunestyret eller fylkestinget.

Nåværende § 62 blir § 62 nr. 1.

§ 62 ny nr. 2 skal lyde:

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv fastsette at rådet skal velge styre. Når det er truffet slikt vedtak trer rådet i kommunestyrets eller fylkestingets sted i forhold til de øvrige bestemmelser i dette kapittel, med unntak av § 63.

§ 68 nr. 8 skal lyde:

Styret kan, dersom det er fulltallig, fatte vedtak i sak som ikke er oppført på saklisten. Vedtak om å ta opp slik sak til behandling må fattes enstemmig. Før styret behandler saken, skal administrasjonssjefen varsles. *Når det er innført parlamentarisk styreform, skal rådet varsles.*

§ 70 skal lyde:

§ 70 Daglig leder

Foretaket skal ha en daglig leder. Daglig leder ansettes av styret. Ansettelsesmyndigheten kan i vedtektenes legges til kommunestyret eller formannskapet, eventuelt fylkestinget eller fylkesutvalget. *I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform, kan ansettelsesmyndighet legges til kommunerådet eller fylkesrådet.*

II.

Almindelig borgerlig straffelov (straffeloven) av 22. mai 1902 nr. 10 § 79 femte ledd første, annet og tredje punktum skal lyde:

Er en fylkeskommune eller en kommune fornærmet, kan offentlig påtale begjæres av henholdsvis fylkesting og kommunestyre. *Fylkestinget kan gi fullmakt til fylkesutvalget, fylkesordføreren, fylkesrådet, faste utvalg og administrasjonssjefen. Kommunestyret kan gi fullmakt til formannskapet, ordføreren, kommunerådet, faste utvalg, kommunedelsutvalg og administrasjonssjefen.*

Nåværende tredje til femte punktum blir nye fjerde til sjette punktum.

III.

I lov av 1. mars 1985 nr. 3 om stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg (valgloven) gjøres følgende endringer:

I § 13 tredje ledd skal ordet «formannskapssekretær» erstattes med ordene «*sekretær for kommunestyret*».

§ 13 fjerde ledd skal lyde:

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform er ansatte i sekretariatet til rådet som har fått myndighet delegert fra rådet heller ikke valgbar til fylkestinget eller kommunestyret.

Nåværende § 13 fjerde ledd blir nytt femte ledd.

IV.

I lov av 14. juni 1985 nr. 77 Plan- og bygningslov skal § 9-1 lyde:

§ 9-1 Planleggingsmyndigheter i kommunen

Kommunestyret skal ha ansvaret for og ledelsen av kommuneplanleggingen og arbeidet med reguleringsplaner i kommunen. I hver kommune skal det være et fast utvalg for plansaker. *I kommuner med parlamentarisk styreform, jf kommuneloven kapittel*

3, kan kommunestyret selv legge utvalgets funksjoner til kommunerådet. Kommuneloven § 31 nr. 6 kommer ikke til anvendelse når kommunerådet behandler saker som etter loven her er lagt til det faste utvalget for plansaker. Kommunestyret skal peke ut en etatsjef eller annen tjenestemann som skal ha særlig ansvar for å ivareta barns interesser når det faste utvalget etter denne paragraf utarbeider og behandler forslag til planer.

V.

I lov av 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) gjøres følgende endring:

§ 11-1 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Kommunen kan nemne opp samarbeidsutvalet som styre for skolen etter § 11 og § 20 nr. 4 i kommunelova.

§ 11-5 tredje ledd første punktum skal lyde:

Fylkeskommunen kan nemne opp skoleutvalet som styre for skolen etter § 11 og § 20 nr. 4 i kommunelova.

VI.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

Oslo, i kommunalkomiteen, den 25. februar 1999.

Sylvia Brustad,
leder.

Signe Øye,
ordfører.

Erna Solberg,
sekretær.